A/A: 1051597
Εντυπο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημ/νία: 03/05/2003
Σελίδα: 28
Κατηγορία: Κριτική θεάτρου

Η Ελλάδα της λογοτεχνίας στο σανίδι

Της ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΜΑΤΖΙΡΗ

Να, λοιπόν, που έργα της παλαιότερης και νεότερης πεζογραφίας μας μπορούν να αποτελέσουν συγκινητικό και θαυμαστό υλικό για θεατρική εξόρμηση. Να, που η λεκτική πυκνότητα, η ποίηση, η περιγραφική δύναμη ενός λογοτεχνικού κειμένου μπορούν να αντέξουν τη μεγέθυνση και τις παραμορφώσεις που επιφέρει η μεταγραφή τους στη γλώσσα της σκηνής.

Τρεις νέοι θίασοι φέτος στην Αθήνα επιχείρησαν να υποτάξουν το μυστήριο γραπτών, όπως Στον αργαλειιό του φεγγαριού της Εύας Βλάμη, Ούτως είναι ο αστήρ μου βασισμένο σε κείμενα των Δημητρίου Βικέλα και Εμμανουήλ Ροΐδη, Εις το ρεύμα της ζωής τους, απάνθισμα από διηγήματα του Σωτήρη Δημητρίου.

**Σαν λιτανεία μαυροντυμένων γυναικών στους μουντούς ήχους από τουμπελέκι, ξετυλίγεται στον «Αργαλειό του φεγγαριού» η αλληγορική ιστορία της χήρας που αρνείται -παρά τα χρόνια που πέρασαν- να αποδεχθεί ότι ο γιος της έπεσε στον πόλεμο. Μια άρνηση που κλιμακώνεται σε νοσηρό παραλογισμό και κορυφώνεται στον «αρραβώνα» του αγνοούμενου φαντάρου με μια φτωχή συγχωριανή. Οι προετοιμασίες της θυσίας της ζωντανής στο νεκρό οδηγεί αναπόφευκτα στη σύγκρουση της επηρμένης γραίας με το χωριό και όταν αγριεμένη η νεαρή νύφη θέλει να την κοπανήσει, η γριά τη μαχαιρώνει «για να 'χει ο κανακάρης της παρέα στον Αδη».

Η προσαρμογή σε θέατρο μιας αφήγησης απατηλά ηθογραφικής, με προεκτάσεις σε σκοτεινά βιώματα της ελληνικής παράδοσης και των αρχαίων μύθων της, με ιδιωματισμούς της ορεινής Ελλάδας και τη γοητευτική, αν και κάπως τεχνητή, αγροτική δημοτική της συγγραφέως, είναι μια κατανοητή πρόκληση, ειδικά σε καιρούς ισχνών αγελάδων στον τομέα νέο θεατρικό έργο. Στο υπόγειο θεατράκι του Κεραμεικού Εντροπία, η Ομάδα Φράκταλ, που υπογράφει σύλληψη και υλοποίηση της ιδέας, επισημαίνεται για τη δραματουργικά, ερμηνευτικά και εικαστικά εκπληκτική αναπαράσταση αρχέγονων έως αποτρόπαιων καταστάσεων της ανθρώπινης ψυχής. Ενταση, αγριότητα, εσωστρέφεια, δεισιδαιμονίες, αλλά και η ομορφιά μιας βουκολικής Ελλάδας περασμένων εποχών, μεταφέρονται στην ευρύχωρη κυκλική σκηνή λιτά, αυστηρά, με τελετουργικότητα αρχαίας τραγωδίας. Εκκλησιά, κοπάδια, παλικάρια χαμένα στο Μέτωπο, πολυάσχολοι αργαλειοί, υπάρχουν χωρίς να φαίνονται. Μόνο μερικές μαύρες μαντίλες, πολυφωνίες, ένας καλλίφωνος παπάς, αρκετά κεριά, ένα χάρτινο φεγγάρι, 3-4 ολόδροσες γελαστές κοπέλες που «υφαίνουν» τραγουδώντας και κάμποσοι χωρικοί -εννέα ηθοποιοί εν συνόλω-, συνιστούν έναν 29μελή μικρόκοσμο και το στίγμα μιας άλλης Ελλάδας που οι σημερινοί Ελληνες νοσταλγούν, έστω με τη μυρωδιά αθώου αίματος σε κάποιες αφηγήσεις της...

Παίζουν: Ευγενία Μαραγκού, Στέβη Φόρτωμα, Γιάννης Παυλάκης, Δημήτρης Μπέγιογλου, Μαριαννίτα Παπαϊωάννου, Ράνια Μορμόρη, Δημήτρης Μπιτζής, Ματίνα Δημητροπούλου, Κασσάνδρα Θεοδοσίου. Σκηνοθεσία: Χρύσα Κουλουφάκου, σκηνικά-κοστούμια: Φλώρα Κουτσουμάνη, μουσική: Νεκτάρης Μητρόπουλος.

**Η παράσταση Ούτος είναι ο αστήρ μου, που κόμισε από τη Σύρο στον Κάτω Χώρο του Θεάτρου του Νέου Κόσμου η νεοσύστατη θεατρική ομάδα Πόλις, μοσχοβολά φρεσκοπλυμένη μπουγάδα και λεβάντα, ευφραίνει την ακοή μας με τον πλούτο και την κομψότητα μιας ελληνικής γλώσσας του παρελθόντος και παραπέμπει σε φωτογραφίες σέπια, πεφταστέρια, ψυχανεμίσματα. Στο μυστήριο που παραμένει μυστήριο ακόμη κι όταν αποκαλυφθεί.

Τρία λευκοντυμένα, καλλίφωνα κορίτσια καταφέρνουν να «σωματοποιήσουν» την ευγένεια, το χιούμορ, τη λεπτή ειρωνεία του λόγου του Ροΐδη και του Βικέλα, να επικαλεστούν τη βαθύτερη ουσία των πραγμάτων μόνο με την ελαφρά στιλιζαρισμένη κίνηση (χορογραφία Πατρίτσια Λάζου), τη λαλιά, την καθάρια νιότη τους και μερικές πολύχρωμες κορδέλες. Τις βρίσκουμε στο μαύρο άδειο σκηνικό (Τόνια Αβδελοπούλου) να κοιμούνται, να ξυπνούν, να τεντώνονται νωχελικά. Νανουρίσματα. Κρυστάλλινα κοριτσίστικα γέλια, δροσερά ντεκολτέ. Σκοτάδι. Με βραχνή φωνή, βαριά περπατήματα, αφηγούνται το ολοκαύτωμα πίσω τους, τους βιασμούς κορασίδων, τις σφαγές. Αίφνης, πλοίο -(ένα λευκό σεντόνι)- εσώθημεν! Ομως η βιασθείσα δεν ξαναμίλησε ποτέ. «Αν μ' αγαπούσες, αν με πονούσες, ο έρωτάς μας θα 'ταν κρυφός». Και πέφτει στα μαύρα κύματα. Την κατήφεια της φρίκης διαδέχεται η θέρμη της επιβίωσης. Γελάμε με τα διπλοπρόσωπα φεμινιστικά σχόλια του Ροΐδη. Και η ζωή συνεχίζεται...

Η Δέσποινα η Χιώτισσα (Αιμιλία Βάλβη), το Σφαντό (Ρηνιώ Κυριαζή) και η Ανδριάνα η Σμυρνιά (Στέλλα Ράπτη) ανταμώνουν μετά την ανηλεή καταστροφή της Χίου το 1822, προσφυγοπούλες στη συριανή πόλη του Ερμή, που χάρη στην καθολική της ουδετερότητα έμελλε να γίνει σωτήριο καταφύγιο και ανθηρή νέα πατρίδα για χιλιάδες Ελληνες διωγμένους από τα τουρκοκρατούμενα εδάφη. Σε αυτές τις περιηγήτριες της αθέατης ιστορίας αναμοχλεύεται η μοίρα των απανταχού ξεριζωμένων που, αλίμονο, δεν έχουν τελειωμό, εντοπίζουμε ανθρώπινες ιδιότητες υπό εξαφάνιση: αιδώ, φιλοπατρία, φιλία, σεβασμό, χαρά του παιχνιδιού, του τραγουδιού, του χορού. Παρά τη συμφορά που τους βρήκε, από το χορογραφημένο υποσυνείδητό τους απορρέει μια ζωοφόρα ενέργεια («η ψυχή δεν αντέχει εις λύπην διαρκή...» Βικέλας), γεμάτη αίσθημα, σκέψη, ομορφιά.

Η παράσταση (σκηνοθεσία Ελένη Γεωργοπούλου, δραματουργική επεξεργασία Αιμιλία Βάλβη), μολονότι ενίοτε μακρυγορεί στις κινησιολογικές γέφυρες και τις τραγουδιστικές σφήνες, αποπνέει μια ολόφωτη αθωότητα, ανεπιτήδευτη καλαισθησία και μαζί το ρυθμό, την οικονομία και την επεξεργασμένη διαύγεια ώριμου επαγγελματισμού. Φεύγουμε με θαυμασμό και συγκίνηση.

**Από το Κερατσίνι, όπου για μια 12ετία συντηρούσαν επιτυχώς τη Θεατρική Σκηνή του Δήμου, τα ανήσυχα νέα παιδιά ανασυγκροτήθηκαν το 2002 στην Εταιρεία Θεάτρου ΔΥυτικά της Πόλης ξεκινώντας την αυτόνομη πορεία τους με απόληξη αυτόν το χειμώνα το Από Μηχανής Θέατρο.

Επιλέγοντας τη θεατρική μεταγραφή διηγημάτων του Ηπειρώτη πεζογράφου Σωτήρη Δημητρίου, τίτλος (από στίχο του Σεφέρη) Εις το ρεύμα της ζωής τους, η 11μελής ομάδα δηλώνει την έλξη της σε υποβλητικά κοινωνικά υλικά εκκίνησης, κρυμμένες γεωγραφίες της ανθρώπινης ψυχής και σε σκηνικές αναζητήσεις που κυμαίνονται ανάμεσα στο ρεαλισμό και το ανεξήγητο. Στις θλιμμένες, βαρυΐσκιωτες ιστορίες του Δημητρίου, χωρίς ούτε μια νύξη χαμόγελου, τόπος, γλώσσα, άνθρωποι, μοιάζουν εξαιρετικά οικεία, και ίσως γι' αυτό αλλόκοτα. Η έμφυτη θεατρικότητα που έχουν τα κείμενά του χάρη σ' αυτή τη γήινη μεταφυσική και σ' έναν λόγο προφορικό -κοινή δημώδης νεοελληνική με βορειοηπειρώτικους ιδιωματισμούς- έτυχαν μιας δυναμικής, συμπυκνωμένης, αν και λίγο άνισης μεταχείρισης.

Η ταλαντούχα ομάδα πέφτει σε σημεία στην παγίδα που θέλει να αποφύγει. Για να

διασπαστεί η στατικότητα της «αναπαράστασης» ενός λογοτεχνικού κειμένου, το δρώμενο φορτώνεται με ανοικονόμητη ενέργεια και θεατρική πολυπραγμοσύνη. Ιστορίες και πρόσωπα έχουν ενδιαφέρον, όμως δεν προλαβαίνουν να χτιστούν ούτε εμείς να τα αφομοιώσουμε, καθώς διαδέχονται το ένα τ' άλλο με ταχύτητα, χωρίς ραφές, σαν snapshots. Οι ηθοποιοί χορεύουν, τραγουδούν, διεκπεραιώνουν σαν ταχυδακτυλουργοί, σε χρόνο μηδέν, τις αλλαγές των σκηνικών και βάζουν τα δυνατά τους υποδυόμενοι νεαρές μάνες, τσιγγανόπουλα, Αρβανίτες, ψυχοπαθείς, αφηγητές, Μικρασιάτες, gastarbeiter, πρόσφυγες. Πρόσωπα λησμονημένα ή χαμένα στην αναλγησία της μεγαλούπολης, ή φυγάδες με άγνωστο προορισμό, με σκοπό απλά να ζήσουν.

Τους βλέπουμε μαζεμένους γύρω από ένα τραπέζι σαν σε Μυστικό Δείπνο στην αρχή, κατόπιν να ταρακουνιούνται μέσα σε ένα υποθετικό λεωφορείο, κ.ο.κ. Η μονότονη αφήγηση θεριεύει σε κραυγή, περνά σε όμορφα χορωδιακά, σε έξοχα μοιρολόγια, αλλά και σε επιδεικτικές τσιρίδες και κλάματα. Πολλά πρόσωπα, πολλές ζωές, πολύς θορυβώδης στεναγμός για ένα βράδυ. Ολοι θα κέρδιζαν, συγγραφέας - ηθοποιοί - κοινό, με την ίδια εσωτερική θέρμη και ευαισθησία σε λιγότερο εξημμένη συσκευασία.

Σκηνοθεσία-δραματουργική επεξεργασία: Τάκης Τζαμαργιάς, σκηνικά-κοστούμια: Μαρία Κονομή, μουσική - επιμέλεια κίνησης: Δήμος Τσιγκάκος. Παίζουν: Γιάννης Μιχαλακούκος, Ρένα Ρηνιώτη, Σπύρος Μιχελής, Μαρία Κουντούρη, Διονύσης Παπαδόπουλος, Τάσος Μεϊντάνης, Θεοδώρα Μαστρομηνά, Ματίνα Ντούσκου, Γιώργος Ανδρεσάκης, Σουλτάνα Νικολαΐδου, Μαρία Θωμάρεη.

Λεζάντες:

- Από την παράσταση «Εις το ρεύμα της ζωής τους»
- Ρηνιώ Κυριαζή, Αιμιλία Βάλβη, Στέλλα Ράπτη και «Ούτος είναι ο αστήρ μου»
- Δημήτρης Μπιτζής, Δημήτρης Μπέγιογλου, Γιάννης Παυλάκης στον «Αργαλειό του φεγγαριού»

Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Θέμα: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ